Ч. 183 Четвер 18 (30) серпня 1894. Рік IV.

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жаданє і за зложенем оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Передплата у Львові в Адміністрациї „Ґазети Львівскої“ і в ц. к. Старостах на провинциї:
на цілий рік зр. 2·40
на пів року зр. 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:
на цілий рік зр. 5·40
на пів року зр. 2·70
на чверть року зр. 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр.

Розмова з Стамболовом.

Франкфуртска ґазета оголосила слідуючу розмову свого софійского дописувателя з Стамболовом.

Стамболов розпочав розмову від того, що сказав, що теперішне положенє в Болгариї єсть неясне, позаяк нема правительственної політики; міністри самі не знають, чого хотять. Лиш один князь міг би щось сказати о політицї, бо він єсть властивим шефом кабінету. Він, Стамболов, навязав був з Туреччиною сердечні зносини а незадовго було би прийшло і до союза з Румунією. Сербія і Греция кілька літ тому назад предкладали Болгариї, щоби поділити Македонію між себе. Стамболов тому противив ся і повідомив о тім Туреччину. Князь хоче конче, щоби Росия его признала і то єсть его слабість, его одинока думка; за то готов він поробити великі уступки та довести до того, щоби народне собрание складало ся з приклонників Росиї. В Старій Загорі дав він начальникови тамошного округа перстень і сказав: Робіть, що хочете, але дивіть ся, щоби до собрания увійшли правдиві приклонники Росиї. Коли-ж вийде таке собраниє, то князь скаже, що така воля народу і він мусить еї слухати. Буде отже робити уступки Росиї. Приклонники Росиї зближають ся тепер до князя, але лиш длятого, щоби его котрогось дня „запакувати“ і продати. Князь хоче так як той пес в байцї з кусником мяса, що пускає его у воду, жертвувати певну справу за непевну. Але чоловік, вибраний народом, не повинен вести особистої політики, анї політики для свого дому. Вкінци може й признасть его Росия, але за то стратить він тридержавний союз і Туреччину.

Дальше жалував ся Стамболов на то, що его майже замкнули в его хатї, бо нїби то для его особистої безпечности стоїть варта перед хатою і по 10 год. вечером не вільно нїкому анї заходити до него анї виходити з хати. Кажуть — говорив він — що я хочу втїкати, а я волію, щоби мене повісили в Болгариї, як щоби я був намістником чи в Росиї чи в Австриї, чи де небудь инде. Впрочім то князь казав мене так пильнувати, бо боїть ся, щоби я не поучав заграничні ґазети в моїм дусї.

Европейска праса — говорив Стамболов дальше — зробила менї богато доброго і я їй за то вдячний, але она й наробила менї богато злого, бо все що писала, писала лиш в мою користь, в користь моєї политики, а тим викликала заздрість у князя. Єго то лютило і він дер ґазети, що мене хвалили — він менї нераз робив докори за то, що я его оставляю позаду. Тепер вже мене нема, я по половинї чоловік увязнений і вільний. Нехай князь робить що хоче, але він не сьміє жертвувати Болгарии за своє признанє. Відколи кн. Фердинанд оженив ся, то вже не стає ему терпцю, так дуже забагає ся ему признаня. Тимчасом через свої заходи около зближеня ся до Росиї стратив він богато на своїй славі. Еміґранти вернуть ся, верне і Цанков, а коли їм не буде можна дати найперших посад, то они возьмуть ся до заговорів та убийств. Мимо того всего князь не узискає признаня царя, котрий особисто тому противний.

Коли кореспондент спитав Стамболова, чи він возьме участь в виборах, сказав він: „Мою партию так тепер переслїдують, що она не може нїчого зробити в аґітациї; коли так дальше піде, то хоч би мене й вибрали до собрания, то я би в нїм не явив ся. Я не можу нїчого вдїяти против князя і армії“. На послїдній авдієнциї у князя, спитав Стамболов его, чи він не схоче може ужити до виборів войска. На то відповів ему князь: „Ви не зовсїм здорові. Може би ви поїхали до Карльсбаду?“ Стамболов відповів на то: „То зависить зовсїм від становища вашого правительства. Коли ваше правительство буде вести політику, яку я уважаю за справедливу, то я поїду. Але питаю ся ще раз: „Чи будете уживати войска при виборах?“ Князь не відповів на то нїчого. І то також відповідь.

Характеристичне як для Стамболова так так і для кн. Фердинанда єсть то, що розповів Стамболов про обходженє его з митрополитом Климентием. Стамболов сказав, що він зробив тим велику похибку, що невинно переслїдував Климентия; він зробив то однакож, щоби приподобати ся князеви. Князь сказав до него одного разу: „Слухайте Стамболов, приїде моя жінка і я хотїв би з нею загостити до Тірнови та бою ся, що Климентий, той.... а не митрополит, навіть не вийде нам на стрічу, щоби нас повитати. Що би то зробити, як думаєте?“ Я відповів: „Добре, скористає з першої нагоди, щоби зробити его нешкідливим“. Я став тогди переслїдувати Климентия і замкнув его до арешту. Через то стратив я популярність в моїм родиннім місті.

Дальше нарікав Стамболов на то, що ему докоряють тим, мов би він закрав мілїони з публичних гроший. Коли я спроневірив хоч одну стотинку (крейцар) — казав він — то нехай прибють менї еї на чоло та водять

8)

Корея, Япан і Хіна.

(Після Ріхтгофена, Курзона, Ґемского, Вартеґґа і др.)

(Дальше).

3. Хіна.

Календар і бритва — средства хіньскої культури. — Дещо про хіньску мову і віру, про звичаї і обичаї. — „Пан з чорним лицем“ або хіньска свиня. — Хіньский мур і гроби Мінґів. — Хіньске войско давнїйше а тепер.

Свого часу була в нашій часописи обширнїйша розвідка про Хіну і Хінців і длятого не будемо тут богато розписувати ся про сей косокий нарід та его край; обмежимось лиш на то, що бодай в дечім зможе причинити ся до поясненя і лїпшого зрозуміня теперішних відносин на далекім Всходї, або до доповненя знаня про сей неаби-як замітний нарід.

Відколи вибухла ізза Кореї хіньско-япаньска війна, ведуть ся в Европі спори про то, чи Хіна має яке право до Кореї, чи нї, та чи корейска держава була дїйстно независимою, чи може стояла під верховною властию „сина неба“ або хіньского цісаря. Як звістно, хіньске правительство відпекувало ся вже нераз супротив Европи від того, мов би Корея стояла під верховною властию хіньского цісаря; так само зробило оно й в послїдних часах. Супротив сего факту мусїла дивно виглядати вість, наспівша з Токіо, що корейский король оголосив ся независимим, та що зірвав всякі угоди з Хіною. Отже під сим взглядом подає тепер нїмецкий подорожник Гессе-Вартеґґ, котрий перебуває в корейскій столици, Сеули, цікаві поясненя. В надісланій віденьскому Fremdenblatt-ови розвідцї про корейского короля і его двір каже він, що корейска держава була таки підданою хіньскому цісареви, а на доказ того наводить він такий факт:

Переглядаючи сегорічні числа корейскої урядової ґазети — каже Вартеґґ — одинокої, яка виходить в Кореї, знайшов я звістку з місяця січня про корейске посольство, котре вибрало ся було зимою з даниною для хіньского цісаря до Пекіну; дня 22 січня доносила та сама ґазета, що посольство то вже вернуло до Сеула і принесло корейскому королеви календар від хіньского цісаря. Требаж знати, що у відносинах Хіни до зависимих від неї держав грає календар дуже важну ролю. Укладати календар в Хінї має виключне право лиш сам цісар. Сходять ся всїлякі астрономічні і математичні власти і радять, а „син неба“ видає тогди календар і оголошує то окремим розпорядженем, на котрім прибиває свою велику печатку, і рівночасно наказує, що під карою смерти не вільно уживати иншого календаря. Найвисші достойники держави сходять ся до цісарскої палати і дістають там на торжественній авдієнциї календар від самого цісаря; мандаринам, або хіньским урядникам, роздають календарі віце-королї. Принимане календаря єсть знаком підданьства; хто би его не хотїв приняти, значило би, що він бунтує ся явно. Від многих сот лїт діставали корейскі королї календар з Хіни; они посилають що року посольство до него до Пекіну, а заразом і відсилають данину цісареви хіньскому, котра назначена ще угодою з 1637 р. і єсть, як на сили Кореї, навіть дуже велика. Що року мусить король посилати до Пекіну: 100 унций золота, 1000 унций срібла (100 унций срібла значить около 325 зр.; золото буває 10 до 15 разів дорожше), десять тисячів міхів рижу, два тисячі поставів шовкової материї, десять тисячів поставів звичайного полотна і других материй, двайцять тисячів великих аркушів паперу (корейский папір єсть дуже добрий), два тисячі добрих ножів, десять міхів перцю, сорок соломяних мат, чотириста бобрових кожий і т. д. За то все дістає король календар а его посольство має ту ласку у хіньского цісаря, що не платить мита від своїх пакунків. Посольство користає вповнї з сеї ласки, бо перепачковує при сій нагоді до Хіни цілі каравани опіюму, сирого шовку і других товарів та вертає відтак з великими грішми домів.

Що Вартеґґ правду каже, можемо впрочім

мене як того медведя по цілій Болгариї і за границею.

Характеристичні суть дальше слідуючі слова Стамболова: „Правда, я робив не одно, що не було народови миле, та й мені також не було миле. Але тепер можу сказати: Коли князь і правительство та парлямент погублять Болгарию і хотять робити Росиї уступки, то не будуть могли їх виконати. Армія і молодїж виступлять против того! Бо гляньте! Росия — могуча і велика держава. Добровільно она нас не признасть, хиба лиш за великі концесиї. Що иншого було би, коли б мусїла нас колись признати мимо своеї волї.

Під великими концесиями розуміє Стамболов „вплив на армію, на заграничну політику та войскову угоду підчас мира і у війні". То значило би зруйнувати Болгарию. На то не згодять ся навіть приклонники Росиї; они не хотять нічого більше, лиш прогнаня князя, але Болгариї не думають они продавати. Князь видвигаючи тепер приклонників Росиї, лиш компромітує своє становище. От недавно тому цанковістка, Філяретова, привезла з Константинополя новину, котрої довідала ся там в росийскім посольстві, що Росия не хоче того, щоби князь лишив ся; скорше вже згодилась би на кн. Франц Йосифа Батенберґа. Він єсть нині кандидатом Росиї. Цанковісти знають то і чекають лиш, щоби Цанков прийшов, а тогди возьмуть ся до роботи.

Наконець сказав Стамболов, що він нехоче вже повертати до правлїня, бо не хоче являти ся на дворі князя. Він упав не в наслїдок якогось тероризму або з волї народу, лиш через роботу самого князя. Він старав ся вивідати, що думає армія і переконав ся, що там єсть богато людий против него але нема нікого за Росиею. Один міністер війни готов би за 300.000 рублїв запакувати князя до куфра і післати до Росиї. Єму-ж самому (Стамболову) давала Росия 5 міліонів, щоби він скинув князя з престола. Дотичні документи віддав він князеви і они суть у него. Теперішну ситуацию представив Стамболов так: Подумайте собі горнець. На споді в нїм князь і міністри, а зверха чорт, то я. Князь і міністри роблять все, щоби викинути того чорта і видобути ся раз на верх.

Перегляд полїтичний.

Зачувати, що правительство думає прискорити реформу закона податкового н. к., щоби дотичний закон міг увійти в житє вже з днем 1 січня 1896 р.

Черновецка рада міска постановила вислати на повитанє Є. Вел. Цїсаря депутацию до Львова. До депутациї мають увійти: бурмістр Кохановский, віцебурмістр Райс і чотирох радних.

З Петербурга доносять, що стан здоровля вел. кн. Юрия, другого сина царя значно поліпшив ся. За то кажуть, що цар таки направду нездужає. Доктор Сахарин мав сконстатувати, що у царя відходить білковина, а лїкарі кажуть, що то єсть небезпечний прояв і що то могло наступити або внаслїдок перестудженя, або алькоголїзму, або наконець внаслїдок якогось затроеня.

З поля хіньско-японьскої війни не ма ще зовсїм певних вістий; то лиш одно здаєсь бути певним, що Хінцї не побили Японців, як то они вже перехвалювали ся, бо до рішаючої битви ще не прийшло. З Шанґаю доносять тепер, що хіньска фльота прибула дня 24 с. м. до Веї-гаї-веї, а японьска фльота єсть в північній части заливу Печілї. Японцї мали знов перевести над ріку Ялю 20.000 войска і мають там 28 кораблїв, котрими хотять Хінцям заступити дорогу.

Новинки.

Львів дня 29 серпня.

— **Перенесеня.** Дирекция почт і телеґрафів перенесла офіциялів почтових: Гната Прінца з Дрогобича до Кракова і Осипа Плошевского з Кракова до Львова.

— **Фондация Найд. Архикн. Альбрехта.** З нагоди ювилею полку піхоти ч. 44 імени Архикнязя Альбрехта, жертвував достойний властитель полку 60.000 корон на утворенє фондациї, з котрої половина відсотків має уживати ся на запомоги для офіцирів, а половина на запомоги для вояків.

— **Комітет руских народних товариств**, котрий виставив і удержує руский павільон на виставі, відбув передвчера під проводом д-ра Д. Савчака засїданє головно за-для наради над окрашенем павільону і повитанем Є. Вел. Цїсаря, коли зволить загостити до него. Рішено павільон украсити, а на приняте Цїсаря в павільонї являть ся голови або заступники голов товариств і виставці з руского павільону. Промови до Цїсаря в павільонї нїякої не буде — натомість, як довідуємось, в уложеній і оголошеній урядово проґрамі гостини Цїсаря у Львові зроблено тоту зміну, що на виставі Цїсаря повитає не сам один кн. Сапіга, як то було уложено й оголошено урядово, але кромі него й др. Савчак рускою промовою.

— **Презенти** в перемискій епархіі одержали оо.: Ом. Гриневецкий на Щирець деканата любачівского і Філ. Кисілевский на Повицю дек. біцкого.

— **На будову руского театру** надіслали пп.: О. Як. Вацик з Тернополя 2 зр., а то 1 зр. від себе а 1 зр. від господаря Луки Чубатого в Тернополи; о. Ник. Мацюрак з Тростянця 5 зр. 50 кр., на котрі зложили: О. П. Мацюрак 1 зр., братство церковне 1 зр., Семко Драницкий 70 кр. і зі спроданих купонів 2 зр. 80 кр.; — п. Здислав Лончиньский, урядник краківскої асекурациї у Львові 1 зр.; Гр. Лебедович з Горайця 2 зр. 50 кр. з розпроданих на окружній конференциї купонів, а то купили: М. Пержиль за 50 зр., Скибова за 50 кр., п-на Козловска за 50 кр., Турко за 30 кр., Гр. Лебедович за 50 кр. і Л. Федорович за 20 кр.

— **Іспит зрілости в женьскій семинариї учительскій в Перемишли** відбув ся під проводом відпоручника краєвої Ради шкільної Вінк. Яблоньского, директора такої-ж семинариї в Кракові. До іспиту зголосило ся 32 кандидаток перемиской семинариї і 10 приватисток. Съвідоцтво зрілости одержали всї кандидатки з семинариї, з них 21 з відзначенем, а з екстерністок одна відступила а 9 зложило іспит з добрим успіхом.

— **Дирекция почт і телеґрафів у Львові** розпорядженем з 1. мая с. р. ч. 24.972 (уміщеним в ч. 15. т. зв. Circular Verordnung з сего року) наказала підвластним собі урядам уживати в рускім письмі правописи фонетичної, заведеної до шкіл. Рівночасно подала дирекция урядам до відомости, що правила нової правописи можуть

і з того пізнати, що коли Хіна у вісімдесяти роках по уступленю Французів заняла т. зв. край камфори або остров Формозу, зачала там зараз ширити свій вплив і свою культуру за помочею календаря та й — бритви. Хіньскі власти накидали кождому примусово календар і бритву — оріґінальні средства до ширеня культури! Та ще календар, — то була би річ зрозуміла; але, спитає хтось може, яке значінє могла мати бритва. Значінє бритви в Хінї стане зараз кождому ясне, коли пригадаемо, що Хінцї голять голови і лиш на чубку лишають волосе, котре заплїтають в коси, як у нас жінки. Коса єсть ознакою підданьства. Коли в 1644 р. монґольске племя Манджурів впало до Хіни і запанувало в краю, наказано всїм Хінцям голити голови і заплїтати коси. Річ легко зрозуміла: непослушного і упорного Хінця міг Манджур дуже легко „взяти за чуб" та відрубати єму голову, або звязати двох людий косами з собою і так їх вести. Для хіньских жінок заведено з тої пори моду маленьких ніжок, щоби они не легко могли ходити; дївчатам вже змалку казано носити так малі і тісні черевички, щоби ноги не розростали ся, хоч би прийшло ся й окалїчіти. Манджурскі жінки, передовсїм же цїсарева і еї придворні дами, мають великі ноги; у хіньских же жінок приняла ся мода малих ніжок. Але мужчини не так легко згодили ся на приписану їм моду ношеня кіс і було богато проливу крови, заким еї заведено. Однакож ще й до нинї та мода не зовсїм приняла ся; Хінцї лиш дуже нерадо і з примусу носять коси, а богато єсть таких, котрі вправдї голять собі голови, але коси приправляють штучні, з ниток.

Хінцї то цікавий собі народець, — ба, не народець, а нарід, бо їх єсть около 400 міліонів душ. У них все на відворот як у нас: що у нас права рука, то у них лїва, а що у нас лїва, то у них права; у нас північ, а у них полудне; ми пишемо поперечними рядками, від лївої руки до правої, а они пишуть повздовжними рядками з гори на долину, від правої руки до лївої; ми ставимо хати вікнами до улицї, а они вікнами до подвіря; у нас хати часом навіть і зовсїм не обгороджені, а они обводять хати доокола муром; ми убираемо ся на знак жалоби чорно, а они біло і т. д. Та й так само їх мова зовсїм инакша, як наша. У нас одно слово має одно значінє, рідко два, а у них одно слово може мати і 20 значінь. Слово „чо" н. пр. значить по хіньски не лиш „стіл", але й: дурний, капати, ловити, калабаня, розказувати, нараменник, мити, розважати, виливати вино і т. д. Длятого то кожде значінє одного слова мусить мати в письмі свій окремий знак, а таких знаків єсть в хіньскій мові аж сорок тисячів. Мимо такого величезного числа знаків в хіньскій мові, всетаки ще лекше розпізнати значінє слова в письмі, як в живій мові. Одно і то саме слово хіньске після того, як яке має значінє, виговорює ся всїляким голосом; треба отже знати добре і вимову та й мати добрий слух, щоби в розмові не вийшло таке непорозумінє, про яке розказує із власного житя др. Пандер, котрий був довший час професором в Пекінї. Коли він був одного разу у хіньского посла в Берлинї, спитав той єго, чи він має жінку, по хіньски „чін", слово, що виговорює ся грубим голосом; Пандер не дочув добре голосу і зрозумів слово „чін", що виговорює ся тонким голосом і значить „свояк" та відповів, що в Німеччинї не має, але за то дуже богато в Росиї. Непорозумінє показало ся аж тогди, коли хіньский посол спитав, чи в Росиї можна мати богато жінок. Ще сьмішнїйше непорозумінє вийшло, коли одного разу один Хінець, товариш Пандера по званю, спитав якогось Анґлїйця, що він лїтом робить дома; Анґлїєць відповів єму, що ходить на полюванє на блохи або ловить їх іноді в сїтку. По хіньски слово „ко" виговорене одним голосом, значить, бачте „голуб", а другим голосом значить „блоха"; Анґлїєць не ужив відповідного голосу в вимові і вийшов сьміх. До того ще треба знати, що у звичайнім обходї уживає ся иншої мови, а иншої в урядах, так званої мандариньскої, а хіньскі учені мають знов иншу мову і то двояку, стару і новійшу мову учених. З того можна легко зрозуміти, як трудно виучити ся хіньскої мови, і нікого вже не здивує, що хіньскі учені та урядники учать ся своеї мови аж до пізної старости і нераз сиві вже старцї сідають до іспиту.

Як все так і віра у Хінців єсть оріґінальна; замість одної віри мають они аж три: стару віру таґ, науку Конфуция і буддазм. Але про своїх богів они мало дбають; хиба аж в якім нещастю або в бідї біжать до якої сьвятинї, де єсть який чудотворний божок і там приносять єму жертву. Чи то божок з одної чи другої або третої віри, їм все одно, коби лиш поміг; а не поможе, то й без того обійде ся; они тогди з спокоєм піддають ся своїй судьбі. Сьвященики всїх трох вір живуть з собою в згодї і нераз беруть спільно участь в похоронах. Коли яка сьвятиня бідна, то еї сьвященик сам себе мучить, щоби тим способом зібрати гроші на сьвятиню. Він н. пр. каже замкнути себе в клїтку, в котрій щеблї набито повно довгих цьвяхів. Клїтка дуже вузка,

навчити ся з виданої накладом шкільним дотичної брошурки про нову руску правопись. Брошурка тая коштує лише 8 гелерів.

— **Буря.** Дня 27. ві второк вечером лютила ся буря з громами в нашім краю. У Львові пірвала дроти телефонічні, але більшої шкоди не зробила. В Білянах під Краковом убив тоді грім двох селян, а вихор пошкодив дуже садам. Ще з більшою силою лютила ся буря в околицях Берна, Вороцлавля і Градця, де виривала дерева з корінем. У Вороцлавли вихор став пхати кілька вагонів по шинах і розгонив їх так, що переїхали трех робітників, а одного вбили. В Горішній Стирії була та буря перед вечером, в Градци о год. 8., а в нас коло години 9-ої.

— **Добрий ловець.** В Воложинові коло Ожидова зайшов дик на обійстє Луця Козачка в білий день. Козачок не мав стрільби, але мав добрий кіл; як ним замахнув ся по дику, той перевернув ся неживий.

— **Жінка за паробка.** В селї Боброва в Сербії мала віддавати ся одна молода і дуже красна дївчина за нелюба. Родичі присилували єї і она станула з нелюбом під вінець, але й зараз по вінчаню хороша Рурія, — так називала ся дївчина, щезла десь без слїду. Молода жінка втекла в далекі сторони, обстригла собі волося, перебрала ся за паробка і стала на службу у якогось господаря. Через три роки служила она у того господаря і робила всяку роботу так само як паробок, чи в поли, чи при хатї і господар був з паробка дуже вдоволений. Аж ось сими днями взяв він свого паробка-жінку на ярмарок до міста Свиляйнаца. На ярмарку були случайно батько і матїр пропавшої без вісти Рурії і пізнали там єї мимо того, що она була перебрана, та хотїли єї таки зараз брати з собою. Але паробок рішучо випирав ся того, мов би то він був лиш перебраною жінкою; аж коли єго взяли на полїцию, показала ся правда — Рурія хоч-не-хоч мусїла признати ся, що она перебрала ся і що то єї родичі ті люди, що єї пізнали. Але молода жінка вернула аж тогди домів, коли родичі обіцяли їй, що не будуть змушувати єї жити з нелюбом.

— **Померли:** Антін Чернецкий, канцелїст суду в Сяноцї, в 43 роцї житя. — О. Антонин Давидович, радник митрополичої консисториї, довголїтний наставник деканата олеського і парох Заболотець, в 66. роцї житя а 43. сьвященьства. — О Іван Левіцкий, парох в Новім Селї, деканата збаражского, в 49. роцї житя, а 25. сьвященьства. — О. Іван Стрільбицкий, парох в Скориках деканата збаражского, в 68 р. житя а 39. сьвященьства. — У Хриплинї під Станїславовом помер Андрій Ґах, котрий був війтом через 48 лїт.

Вистава краєва.

Відділ етноґрафічний. (Головний павільон етноґр.)

IV. Положенє етноґрафічного павільону дуже гарне. Він стоїть подалеки по-за простими хатами, сам один на горбку. Має форму шляхотского двірка. Високий будовою, пишаєсь великими вікнами і широким рундуком перед фронтовою стїною. В єго нутрі находять ся маски селяньскі, і предмети, котрі тїсно вяжуть ся з працею виставлених масок.

Етноґрафічний павільон має на метї доповнити те, що недокладно зобразили селяньскі загороди в напрямі етноґрафічнім. Маючи сяке-таке понятє о мешканю селянина, о способі єго будованя, домашній обставі і т. д., розглянемо тепер предмети, що мають нам в сполученю з попередним образом сотворити цїлість, бодай що-до матерыяльної черти етноґрафічних типів.

Етноґрафічний павільон складає ся з чотирох комнат. В першій з них находять ся окази нашої сторони. Велика скляна шафа наложена викопалинами передісторичної доби у всхідній Галичинї, упорядкована д-ром Ал. Чоловским, містить в собі цїкаві річи. Тут подибуємо з доби кремінної долота, сокирки, топірцї, вістря, ріжні знаряди з костий, збанки, миски, кубки — дальше давні вироби і де-що инше. Меншу збірку старинностий виставив Володислав Пшибиславский властитель дібр в Унижи.

В тій самій сали находить ся етноґрафічна бібліотека, зібрана дром Іваном Франком — книжки о етноґрафії Руси-України, писані в язиках рускім, российскім, польскім, ческім, француским і нїмецкім.

Також в першій сали на столї розложені вироби славних виробів Шкрибляків. Вже вчера ми замітили, що їх вироби так гарні і ориґінальні, що ново заснована в Коломиї школа для виробів з дерева буде учити на основі взорів шкрибляківских і розповсюднювати їх по Галичинї й за границею. Шкрибляків єсть двох братів: Василь і Микола. Батько їх покійний, Юра Шкрибляк, перший звернув на себе увагу. Львівский промисловий музей посьвятив єго виробам окремий випуск свого видавництва „Взори домового промислу на Руси“. Цікаво, що покійний Юра не вчив ся різьбарства у нїкого; він був самоук і довершував свої вироби незвичайно примітивними приладами, котрі сам собі робив. Ножик і долітце — отсе був єго варстат, а коли прийшлось точити барилочки, то точив їх на токани власного помислу і змайстрованій власними руками. Єго сини, що після батька переймили різьбарску штуку, ведуть єї таким самим ладом, що покійний їх отець, та вже уживають купчих приладів різьбарских. Жаль, що они оба, як і їх отець, неписьменні.

Вироби Шкрибляків находять ся в першій і другій комнатї. Всї їх роботи визначують ся незвичайно гарним викінченєм, а найбільшу увагу звертає майстерний сьвічник, тарілки і ящики, в котрих Гуцули перевозять масло або бриндзю. За-для того, що Шкрибляки завдають собі чимало працї над виробом кождого предмету, ті предмети — як на нас — дорогі. Та все-ж се одна з найкрасших галузий нашого домашного промислу.

Комната друга і третя відносять ся спеціяльно до етноґрафії нашого народу. Перше, що в очи впадає — се маски-манекини повбирані в строї з ріжних околиць і повітів всхідної Галичини. Строї ориґінальні, набуті дирекциєю вистави. Тут усе вірнісінько схоплено, а навіть маскам надано подобу лиць певних людий. Строї різнобарвні і так вірні, що стоячи між манекінами, здаєть ся, що находиш ся між своїми знакомими Миколами і Грицьками, Марисями і Гандзями. Побіч манекинів-чоловіків, стоять манекини-жінки, дївчата і хлопці. На кождім манекинї навішена картинка, що осьвідомлює гостя з околицею, в котрій властно носять такий стрій. І так тут виставлено строї з повітів: городеньского, коломийского, косівского, станіславівского, снятиньского, тернопільского, бережаньского, скалатского, каменецкого, брідского, равского, жовківского і т. д. Крім того є строї з України, особливо стрій українських жінок з правого берега Днїпра. Надто по стїнах порозвішувані частини одежи з деяких сіл, також пояси, шапки, кожухи, ремені, постоли, чоботи і взагалі все те, що відносить ся до строю як мужчин, так і жінок, і до ріжних обрядів та звичаїв.

Попри строї бачимо різні прикраси, як самих хат, так і прикраси уживані дївчатами. Отже побіч різнобарвних паперів витинаних, котрими убирають стіни, є ґердани, тканини і т. инше.

Великі фотоґрафії по стїнах, що їх познимав проф. Шухевич, а фотоґрафічне заведенє Тшемеского побільшило, представляють деякі характеристичні моменти з житя селян. Передовсїм они зображують типи дївчат, мужиків і жінок з ріжних сторін краю, дальше ярмарки по місточках, роботи на сплавах, першу сїйбу, ґрупу пастухів і т. д. Надто на них можна побачити похорони, весїля — отже сумні і веселї хвилї житя селян.

Про обряди нашого народу говорять виставлені короваї та безліч прекрасних писанок.

сьвященик стоїть в нїй нераз і кілька днів та вже з сил опадає і кождої хвилї готов покалїчити ся цьвяхами, або таки калїчить ся; клїтка стоїть серед улиці, а люди видять муку сьвященика та милосердять ся над ним і збавляють єго від муки в той спосіб, що купують цьвяхи з клїтки, платять за них добре і витягають їх з неї для себе. Такий сьвященик стає тогди сьвятим вже за житя, а сьвятиня єго богатіє. Бувають і такі випадки, що який сьвященик прибє ся ножем кріз лице до стовпа і так стоїть та чекає, щоби хто викупив єго з тої муки. Др. Пандер видів раз хіньского, жебручого монаха, котрий відтяв собі руку, положив на таріль та збирав в ню гроші.

Велику ролю в хіньскій вірі всїх трох обрядів грають — як каже католицкий місіонар Піпер — відпусти на сьвяті і чудотворні гори. Таких гір єсть в Хінї кілька, але найсьвятійша і найбільше славна із своїх чудес єсть гора Тє-нґан-чен („гора великого мира“) на котрій вчив учитель хіньскої віри одного обряду Конфуций зі своєю бабкою Не-не. Тота бабка показує ся і до нинї спочиває в тїй горі та творить чудеса, найбільше в той спосіб, що коли який богомолець заспить на тїй горі сном подібним до смерти, то она вложить єму в руку золотий ґузик, відзнаку найбільшого достойника в краю. Щасливий богомолець пробудивши ся з ґузиком в руцї справляє тогди празник, дає їсти і пити та через кілька днів спрошує гостий до театру. Розуміє ся, що всї того рода чудеса — то лиш проста обмана. А все-ж таки навіть сам цїсар мусить раз в житю піти на відпуст на ту гору.

На родинне житє кладуть Хінцї дуже велику вагу і длятого виховують дїти дуже старанно. Хлопців і дївчат держать здалека від челяди. Дївчата виховують ся виключно лиш для домашного житя і длятого не дістають великого образованя. Мужчини женять ся найпізнїйше в двайцятім роцї, а дївчата віддають ся нераз вже й в чотирнайцятім. Дїтий женять родичі і молоді перед весїлєм не знають ся. Вінчанє єсть дїлом чисто родинним і відбуває ся дуже просто. Молодий посилає молодій один або кілька кошів всїляких строїв і два нараменники, а молода посилає єму в заміну нову свиту і то означає заручини. В день перед вінчанєм посилає молода до дому молодого всю свою виправу, а він посилає їй червоні ноші, на котрих на другий день з музиками приносять молоду до него. Молодий і молода стають тогди на колїна перед домашним божком і молять ся єму; скоро по молитві, то вже й по вінчаню, а тогди розпочинає ся забава так як і у нас.

Замітна річ, що в обрядї весїльнім і похороннім грає свиня важну ролю. Се рохкаюче сотворінє годують Хінцї з давен-давна, але оно троха відмінне від нашого, а крім того єсть ще й кілька єго родів, котрі мають свою окрему назву; так єсть рід свиний, що називають ся „пан з чорним лицем“, „чорний чорт“ і „задумчивий ґенерал“. Отже на весїлє ріжуть такого „пана з чорним лицем“ або „задумчивого ґенерала“, печуть цїлого, закручують єму хвостик, прибирають той хвостик в цьвіти і ставлять так на стіл. На весїлю не їдять тої печеної свинї, бо она має инше важнійше призначінє. Коли-б молодий переконав ся, що молода, як то кажуть, не варта вінця, то він на другий день утинає хвостик свини і відсилає єї без хвоста родичам молодої, а то значить, що они мають забрати собі свою доньку.

(Конець буде.)

Телєґрами.

Відень 29 серпня. Пп. Міністри Шенборн і Яворский виїхали до Львова. — Вчера по полудни приїхав тут з Петербурга вел. кн. Кирил Владимирович.

Сибін (Германштадт) 29 серпня. Кілька саских родин, що виїхали були на прогульку за румуньску границю до Тіу і там нещасливим способом переїхали якусь дитину, закували власти румуньскі і держали через півтретя дня в арештї. Аж за посередництвом австро-угорского консуля в Букарештї випущено їх на волю за кавциєю.

Кольонїя 29 серпня. Віче католиків ухвалило відновити протест против відобраня Папі сьвітскої власти.

За редакцию відповідає Адам Краховецкий.

З друкарні В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера.